

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н.ГУМИЛЕВА
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

**«ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА ЗАМАНАУИ ТУРИСТІК
ИНДУСТРИЯНЫҢ ДАМУЫНЫҢ НЕГІЗГІ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ МЕН
ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ»**

**экономика ғылымдарының докторы, профессор
СҰРАҒАНОВА САЙРАН ҚАБДРАХМАНҚЫЗЫН
еске алуға арналған халықаралық ғылыми конференциясының
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ
23 ақпан 2018ж.**

**СБОРНИК ТРУДОВ
международной научной конференции
«ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ
СОВРЕМЕННОЙ ТУРИСТСКОЙ ИНДУСТРИИ В УСЛОВИЯХ
ЦИФРОВИЗАЦИИ»,
посвященной памяти доктора экономических наук, профессора
СУРАГАНОВОЙ САЙРАН КАБДРАХМАНОВНЫ
23 февраля 2018г.**

**PROCEEDINGS
of the international scientific conference
«THE MAIN TRENDS AND FEATURES OF THE MODERN TOURIST
INDUSTRY DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION»,
dedicated to the memory of
Doctor of Economic Sciences, Professor
SURAGANOVA SAYRAN KABDRAHMANOVNA
23 February 2018**

Астана, Қазақстан
Астана, Казахстан
Astana, Kazakhstan

УДК 379.8(063)
ББК 75.81
Ц 71

Редакционная коллегия:

Декан экономического факультета, д.э.н., профессор Макыш С.Б.,
Заместитель декана, к.э.н., доцент Тажикенова С.К.,
Заведующий кафедрой «Менеджмент» д.э.н., профессор Толысбаев Б.С.
Заведующий кафедрой «Экономика» д.э.н., профессор Майдырова А.Б.,
Заведующий кафедрой «Туризм» к.э.н., доцент Дуйсембаев А.А.,
Доцент кафедры «Туризм», к.э.н., Мусина К.П.,
Старший преподаватель кафедры «Туризм», доктор PhD Агыбетова Р.Е.
Старший преподаватель кафедры «Туризм», магистр туризма Гиззатжанова А.Г.

Цифрландыру жағдайында заманауи туристік индустрияның дамуының негізгі тенденциялары мен ерекшеліктері: Халық ғыл. конф. еңбектер жинағы. – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2018.

Основные тенденции и особенности развития современной туристской индустрии в условиях цифровизации: Сб. материалов межд. науч. конф. – Астана: Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2018.

Proceedings of the international scientific conference **The main trends and features of the modern tourist industry development in the context of digitalization.** Astana, L.N.Gumilyov Eurasian National University, 2018.

ISBN 978-9965-31-984-6

Халықаралық ғылыми конференциясының еңбек жинағында цифрландыру жағдайындағы қазіргі заманғы туристік индустрияның негізгі үрдістері мен ерекшеліктеріне қатысты өзекті мәселелер қарастырылған.

В сборнике материалов международной научной конференции рассмотрены актуальные вопросы касательно основных тенденций и особенностей развития современной туристской индустрии в условиях цифровизации

The collection of materials on the international scientific conference considers important issues regarding the main trends and features of the modern tourist industry in the context of digitalization

УДК 379.8(063)
ББК 75.81
Ц 71

ISBN 978-9965-31-984-6

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2018
© Евразийский Национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2018
© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2018

Ұлы Адам, Дос, Ұстаз

2016 жылдың 7 қарашасында 68 жасында өмірден экономика ғылымының докторы, профессор Сұрағанова Сайран Қабдрахманқызы өмірден озды.

Сайран Қабдрахманқызы 30 жылдан аса жыл елдің жоғары оқу орындарында педагогикалық қызметпен айналысты. Ы.Алтынсарин атындағы білім академиясының корреспондент –мүшесі, Ресей Федерациясының Халықаралық ғылым және практикалық өндірісті ұйымдастыру академиясының мүшесі.

Сайран Қабдрахманқызы он жыл бойы Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің негізін қалаушысы және жетекшісі болды. Университетте жұмыс істеу кезінде ашылған экономика факультетінің барлық мамандықтар бойынша оқу жоспарлары мен мемлекеттік білім беру стандарттарын әзірледі.

С.Қ. Сұрағанова нағыз патриот және ірі қоғамдық қайраткер бола отырып, көптеген маңызды жобаларға қатысты. ҚР Мәжіліс Парламентінің жұмыс тобының мүшесі бола отырып, Сайран Қабдрахманқызы біршама комиссиялар құрамында жұмыс істеді. Белсенді азаматтық тұғырды ала отырып, С.Қ.Сұрағанова «Халықты еңбекпен қамту сұрақтары бойынша Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен қосымшаларды енгізу туралы» заңнаманы дайындауға қатысты. ҚР еңбек және әлеуметтік қорғау Министрлігінің, ҚР туризм және спорт Министрлігінің, ҚР білім және ғылым Министрлігінің, ҚР ауыл шаруашылық Министрлігінің жұмыс топтарында белсенді қызмет атқарды, ҚР білім және ғылым Министрлігінің жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру құжаттарын нострафикациялау бойынша комиссия мүшесі болды.

Сайран Қабдрахманқызы әкімшілік қызметті оқытушылық қызметпен бірге атқара отырып, ғылыми зерттеулер де жүргізді. Ол Қазақстанның Солтүстік аймақтарына тән, енгізу сипаттағы бірнеше ұсыныстар жасады, 150 -ге тарта ғылыми еңбектері, соның ішінде 17 монография, 10 оқу құралы мен оқулықтары шығарылды.

С.Қ. Сұрағанова «2006 жылдың Үздік оқытушысы», «2011 жылдың Үздік оқытушысы» гранттарының иегері, «Еуразия мақтанышы-2008» конкурсының лауреаты болды. ҚР білім Министрлігінің «ҚР білім берудің Құрметті қызметкері» төс белгісімен, «Астанаға 10 жыл» мемлекеттік марапатымен, сол сияқты ҚР білім және ғылым Министрлігінің бірнеше құрмет грамоталарымен нағратталды.

2005 жылдан бастап «Туризм» кафедрасына жетекшілік етті, ол «Туризм» мамандығының магистратурасын (2009 ж.) және PhD докторантурасын (2010 ж.) ашты.

С.Қ. Сұрағанованың жетекшілігімен 3 ғылым докторы және 20 аса ғылым кандидаттары дайындалды, оның 5-і экономика факультетінің оқытушылары, магистранттары.

Сайран Қабдрахманқызы өмірінің соңғы күніне дейін жоғары жұмысқабілеттілігін сақтады. Жұмысбастылығына қарамай ол әр уақытта өз ұжымына және студенттеріне ықыласты, көмек қолын ұсына білетін адам болатын. Ол ешуақытта өзгерістен қорықпайтын, әр уақытта заман талабына сай жаңалықты қабылдайтын, өз отбасы, туыстары мен достары арасында беделді тұлға бола білді.

Біз Сайран Қабдрахманқызын Ұлы Адам, Дос, Ұстаз ретінде танымыз.

С.Қ. Сұрағанованың жоғары марапаты ретінде- оның еңбектерінің беделі, оны танитын адамдардың махаббатымен және оны жылы лебізбен еске алуы деуге болады.

Великий Человек, Друг, Учитель

7 октября 2016 года на 68-м году жизни ушла из жизни доктор экономических наук, профессор Сураганова Сайран Кабдрахмановна.

Более 30 лет Сайран Кабдрахмановна осуществляла педагогическую деятельность в высших учебных заведениях страны. Являлась членом-корреспондентом Академии образования им. Ы. Алтынсарина, действительным членом Международной академии науки и практики организации производства Российской Федерации.

Сайран Кабдрахмановна была одним из основателей и бессменным руководителем экономического факультета ЕНУ им. Л.Н. Гумилева на протяжении десяти лет. За годы работы в университете осуществляла деятельность по разработке учебных планов и государственных образовательных стандартов по всем специальностям,

открытым на экономическом факультете.

Настоящий патриот и крупный общественный деятель С.К. Сураганова принимала активное участие во многих важных проектах. Будучи членом рабочей группы Мажилиса Парламента РК, Сайран Кабдрахмановна входила в состав ряда комиссий. Занимая активную гражданскую позицию, С.К. Сураганова участвовала в подготовке законопроекта «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам занятости населения». Принимала активное участие в рабочих группах Министерства труда и социальной защиты РК, Министерства туризма и спорта РК, Министерства образования и науки РК, Министерства сельского хозяйства РК, являлась членом комиссии по нострификации документов высшего и послевузовского образования МОН РК.

Совмещая административную работу с преподавательской деятельностью, Сайран Кабдрахмановна занималась научными исследованиями. Ею издан ряд рекомендаций, имеющих внедренческий характер для Северных регионов Казахстана, опубликовано порядка 150 научных трудов, в том числе 17 монографий, 10 учебных пособий и учебников.

С.К. Сураганова являлась обладателем гранта «Лучший преподаватель 2006 года», «Лучший преподаватель 2011 года», лауреатом конкурса «Еуразия мақтанышы - 2008». Она была награждена нагрудным знаком Министерства образования РК «Почетный работник образования РК», государственной наградой «10 жыл Астана», а также отмечена рядом почетных грамот Министерства образования и науки РК.

С 2005 года Сайран Кабдрамановна заведовала кафедрой «Туризм», в 2009 году ею была открыта магистратура, а в 2010 году она открыла PhD докторантуру по специальности «Туризм». Под руководством С.К. Сурагановой подготовлены 3 доктора и более 20 кандидатов экономических наук, среди которых 5 преподавателей экономического факультета, а также магистранты. До последних дней Сайран Кабдрахмановна сохраняла колоссальную работоспособность. Несмотря на свою занятость, она всегда оставалась внимательным и отзывчивым человеком по отношению к своим многочисленным коллегам и ученикам. Она не боялась меняться, идти в ногу со временем и, при этом, оставалась верной себе, своей семье и друзьям.

В лице Сайран Кабдрахмановны мы потеряли великого Человека, Друга, Учителя.

Высшей наградой С.К. Сурагановой навсегда будет непоколебимый авторитет ее трудов, искренняя любовь и светлая память знавших её людей.

Great Person, Friend, Teacher

On October 7, 2016, at the 68th year of her life, Doctor of Economics, Professor Suranova Sairan Kabdrakhmanovna passed away.

For more than 30 years, Sairan Kabdrakhmanovna had taught at higher educational institutions of the country. She was a corresponding member of the Academy of Education named after S. Altynsarin, an active member of the International Academy of Science and Practice for Production Organization of the Russian Federation.

Sairan Kabdrakhmanovna was one of the founders and the permanent head of the Economics Faculty of the L.N. Gumilyov Eurasian National University for ten years. Over the years of work at the university, she was engaged in the development of curricula and state educational standards in all specialties, opened at the Faculty of Economics.

A true patriot and a prominent public person S.K. Suraganova took an active part in many important projects.

Being a member of the working group of the Majilis at the Parliament of the RK, Sairan Kabdrakhmanovna participated in the work of a number of commissions. Taking an active civil position, S.K. Suraganova participated in the preparation of the draft law "On Amendments and Additions to Certain Legislative Acts of the Republic of Kazakhstan on Employment Issues". She took an active part in the working groups of the Ministry of Labor and Social Protection of the Republic of Kazakhstan, Ministry of Tourism and Sports of the RK, Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan, Ministry of Agriculture of the Republic of Kazakhstan, was a member of the commission for the nostrification of documents of higher and postgraduate education of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.

Combining administrative work with teaching, Sairan Kabdrakhmanovna was involved in scientific research. She issued a number of recommendations that have an innovative character for the Northern regions of Kazakhstan, published about 150 scientific works, including 17 monographs, 10 manuals and textbooks.

Suraganova S.K. was the holder of "The Best Teacher of 2006" grant, "The Best Teacher of the Year 2011", laureate of the "Pride of Eurasia 2008". She was awarded a breastplate of the Ministry of Education of the Republic of Kazakhstan "Honorary Worker of Education of the Republic of Kazakhstan", the state award "10-th anniversary of Astana", and also was awarded with a number of honorary letters of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.

Since 2005, Sairan Kabdramanovna headed the department "Tourism", in 2009 she opened a master's degree, and in 2010 she opened PhD doctorate in the specialty "Tourism".

Under the leadership of Suraganova S.K., 3 doctors and more than 20 candidates of economic sciences were trained, including 5 teachers of the Economics Faculty, as well as graduates.

Until the last days Sayran Kabdrakhmanovna retained tremendous performance. Despite her busy schedule, she always remained attentive and sympathetic person in relation to her many colleagues and students. She was not afraid to change, to keep up with the times and, at the same time, remained true to herself, her family and friends.

With Sayran Kabdrakhmanovna we have lost a great Person, Friend, Teacher.

The highest award for Suraganova will forever remain in unshakable authority of her works, a sincere love and fond memories of people who knew her.

мозаичность и типологический спектр лесов, наличие водных ресурсов играют большую роль. В связи с вышеизложенным можно сделать вывод, что оценки аттрактивности сакральных мест необходимо для развития туризма в местности где находится объект, который сможет стать толчком для увеличения доли туризма в ВВП, развития системы частных кемпингов, мотелей, а также возможности развития туристской инфраструктуры.

Литература:

1. Крылов А. Н. Сакральный туризм в концепциях развития городов и регионов. // Г. Абакан. – Абакан: Издательство ФГБОУ ВПО «Хакасский государственный университет им. Н. Ф. Катанова», 2011. С. 14-16.
2. Голубев С.В. Сакральная география. Аспекты познавательного и паломнического туризма / С.В. Голубев // Материалы 1-й Всероссийской конференции «Сакральная география. Аспекты познавательного и паломнического туризма».
3. Официальный сайт президента республики Казахстан (дата обращения: 15.11.2017) - Режим доступа: [<http://www.akorda.kz>].

ҚАЗАҚСТАН АЙМАҚТАРЫНЫҢ ТУРИСТІК – РЕКРЕАЦИЯЛЫҚ ӘЛЕУЕТІНІҢ ЖАҒДАЙЫ

Тауба Р.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail: taubaramazan@mail.ru
Ғылыми жетекшісі – э.ғ.к., профессор м.а. Баймбетова А.Б.

Қазіргі таңда жеке адам ғана емес, тұтас халықтың өзі бәсекелестік қабілеттілікті арттырса ғана табысқа жетуге мүмкіндік алады. Мұндай тұжырымдама халықаралық тәжірибені негізге ала отырып және Қазақстан Республикасы туристік саласының қазіргі жай-күйіне кешенді талдау жасау негізінде әзірленген туризмді дамытудың стратегиялық пайымын, республиканың туристік саласын 2023 жылға дейінгі дамытудың негізгі қағидаттарының жүзеге асырылуын қамтиды, сонымен қатар туризм саладағы мемлекеттік саясаттың іске асырылу мақсаттарын, міндеттерін және кезеңдерін айқындауға мүмкіндік береді [1].

Туристік-рекреациялық әлеует туризм индустриясының жүйелі бір бөлігін құрайтын, туризм әлеуетінің екінші бір бөлігі ретінде туристік ресурстарды пайдалануға мүмкіндік турдыратын, нақтырақ айтсақ туристердің физикалық және рухани күштерін қайта қалпына келтіруге қабілеті бар туристік объектілер негізі. Ресми дүниежүзілік туризмді реттеу ұйымының мәліметтері негізінде әлемдік экономиканың бір саласы ретінде, туризм – ЖҰӨ табысының 10 пайызын, ал халықаралық инвестицияның 11% құрайды. Бұл туризм индустриясынан түсетін пайданың жетекші салалардан кейінгі үшінші орынды иемделенетінін көріп отырмыз. Ішкі және халықаралық туризмнің жалпы шығыстары әлемдік жалпы ұлттық өнімнің 12 % құрайды.

Қазіргі таңда Қазақстанда туризм индустриясын, саласын дамыту, қолдау және реттеу бойынша алға жетелейтін бағдарламалар, тұжырымдамалар жасалынып жүзеге асырылуда. Өкінішке орай, атаулы тұжырымдамалар мен бағдарламалардың нәтижелері әзірге жоғары қарқынды нәтиже көрсетпей отыр. Қазақстанның кең байтақ жері туристік - рекреациялық ресурстарға толы болғанымен, олардың пайдалану мен қалай қолдануға болатындығы туралы жолдар әлі толық зерттелмегендігін айтуға болады [2].

Бүгінгі таңда Қазақстан жерінің маңдайына біткен туристік-рекреациялық ресурстарымыз үшін туристік инфрақұрылым мен сапалы түрдегі сервистік қызмет көрсету төмен деңгейде қалып отыр. Еліміздегі туристік – рекреациялық ресурстарды пайдалану арқылы туристік әлеуеттің қарқынды дамуы басқа да салалардың дамуымен тығыз

байланысты. Ол үшін көлік инфрақұрылымының, телекоммуникациялық жүйенің және демалу үрдісінің қалыптасуы, ел арасында туристердің оңтайлы әрі жоғары сапада қызмет алуына қажетті деңгейде қызмет көрсетілу саласы төмендеу болып тұр.

Туристік-рекреациялық әлеуеттің дамуының басты құралдары болып рекреациялық аймақтар, емдік ресурстар, спорттық, сауықтыру, танымдық, туристік-экскурсиялық қызметтер мен олардың туристер тарапынан қанағаттанарлық деңгейде қызметтері болып табылады. Осы айтылған туристік- рекреациялық ресурстардың дамуы туристік әлеуеттің басты мақсаты халықтың рекреациялық қажеттіліктерін, рекреациялық (емдік сауықтыру, табиғи, мәдени-тарихи және әлеуметтік-экономикалық) ресурстары арқылы сапалы қызмет көрсету. Туристік – рекреациялық әлеуетті дамыту туристік саладан басқа сан-алуан саланың дамуына, жұмыстардың жүргізілуіне себепші болады. Бүгінгі таңда туризмді дамыту ол елдегі аймақтардың туристік - рекреациялық ресурстарын дұрыс пайдалана отырып, әлеуетті дамыту қажет.

Туристік – рекреациялық әлеуетті дамыту үшін барлық салалар бойынша инфрақұрылым, сервис деңгейі, білікті туристік кадрлар, көлік инфрақұрылымы, мәдени-тарихи ескерткіштер және т.б. ақпараттық және мәліметтің толық қанды жасалмағандығы туризмнің дамуына кедергі болып отыр. Осындай тақырыпты зерттеудің өзектілігі Қазақстанның аймағының туристік - рекреациялық әлеуетінің дамуы мен мәселелерін қарастыру болып отыр. Сол себепті бүгінгі таңдағы аймақтық туристік – рекреациялық әлеуеттің қажетті деңгейде дамымай отырғандығы өзекті болып отыр.

Қазақстан аймақтарында туризм саласын дамыту жастардың және болашақтағы өзекті мәселе. Аймақтық туристік – рекреациялық әлеуеттің бүгінгі жағдайы дамушы болып табылатындықтан, алдағы уақыттаға туризм саласын дамытудың басты мәселесі өзекті. Туризм саласы елдің экономикасының басты құраушы бөлшегі болып табылатындықтан, елге түсетін қаржылық көздің үлесін жоғарылату, туризм саласынан түсетін ЖІӨ пайыздық үлесін жоғарылауға жұмыс жасауымыз қажет. Осыған дейінгі айтылған Елбасының жолдауы, Туризм саласын дамытудың тұжырымдамасы 2023, халықаралық мамандандырылған көрменің ЭКСПО – 2017 өтуі осындай бастамалар мен нормативтік актілер, құжаттарды негізге ала отырып туризм саласын дамытуымыз керек. «Рухани жаңғыру – болашаққа бағдар» атты Елбасының мақаласы да аймақтық жерлердегі туристік – рекреациялық жерлердің, атадан қалған жерлерді, табиғаттың тылсым ғажайыптарын, жергілікті жерлердегі жұмыспен қамту дегендей мәселелердің шешілуіне бірден бір себеп болатыны анық.

Мемлекетіміздің Қазақстан азаматтарына жасап отырған туризмді дамыту тұжырымдамасына негізделе отырып, осы тұжырымдамада айтылған Қазақстан Республикасында туризм индустриясын дамытудың негізгі қағидаттары мен жалпы тәсілдерін қолданып, еліміздегі негізгі туристік кластерлерді дамыту өзекті жұмыстардың бірі. Тұжырымдамада айтылған:

«Астана – Еуразия жүрегі» Астана қаласы негізіндегі туристік кластер. Астана еліміздің саяси, әкімшілік, іскерлік және мәдени орталығы болып табылады. Осы кластерде әзірленетін негізгі туристік өнімде роль МІСЕ-туризм және қысқа мерзімді демалыс.

«Алматы – Қазақстанның еркін мәдени аймағы» Алматы қаласы мен Алматы облысының бір бөлігі кіретін кластер, онда туристік қызығушылықтың мынадай негізгі орындары айқындалды:

- «Алтай інжуі» – Шығыс Қазақстан облысының солтүстік және шығыс бөліктерін қамтиды. Өскемен қаласы кластердің орталығы болып табылады, онда алты маңызды туристік қызығушылық тудыратын орындар айқындалған;

- «Ұлы Жібек жолын жаңғырту» - Қызылорда облысының орталық және шығыс бөліктерін, Оңтүстік Қазақстан облысының оңтүстік-шығыс және солтүстік-батыс бөлігін, Жамбыл облысының оңтүстік-батыс бөлігін қамтитын кластер болып табылады.

- «Каспий қақпасы» барлық Маңғыстау облысын және Батыс Қазақстан мен Атырау облыстарының бір бөлігін қамтиды. Ақтау қаласы кластердің орталығы болып табылады, мұнда мынадай туристік қызығушылық тудыратын орындар орналасқан:

- «Табиғат пен көшпенді мәдениет бірлігі» Ақмола және Қарағанды облыстарын, Солтүстік Қазақстан облысының оңтүстік-батыс бөлігін және Павлодар облысының батыс бөлігін қамтиды. Бурабай курорттық аймағы кластердің орталығы болып табылады, онда туристік қызығушылық тудыратын мынадай негізгі орындар орналасқан.

Негізгі 6 кластердің дамыту арқылы жергілікті жердің әлеттік жағдайын, жергілікті тұрғындарды жұмыспен қамтамасыз ету, инфрақұрылымын дамыту осы бағдарламаның жоспарында тұрған бағыттардың бірі. Қазақстан азаматтарының әсіресе, айтылған кластерлердің төңірегінде тұратын азаматтардың психологиялық ойлауын жетілдіру арқылы, оларды жергілікті сарқылмас байлықты табиғи ландшафтын, тарихи-археологиялық ескерткіштерін, мәдени мұрасын шын мәнінде жоғары дәрежеде екенін тусіндіру арқылы, оларды туристік дестинацияларды құруға шақыру және осы экономикалық зонаны жетілдіру арқылы өзінің табысын артатын түсіндіру. Жоғарғы бәсекелестіктің болмауы қандай да болсын кластерлердің дамуына кері әсерін тигізетіні анық. Сол себепті, жоғары бәсекелестік ұсынылып отырған сапаны, сервисті жоғаратуға негізделіп, сол жерге келетін туристердің санын едәуір арттыру. Ең басты мақсат сол кластердің имиджін өте жоғары деңгейге көтеріп ұстап тұру. Сапалы имидждің оң әсері басқа елдерден келген туристердің санының артуына әсерін тигізеді. Қазақстанның туристік имидждік стратегиясы туризм инфрақұрылымының дамуына жағдай жасау, ұсынылатын туристік қызметтердің сапасын жетілдіру, тарихи - мәдени мұраларды сақтауды қолдау және оларды туристер арасында насихаттау, ауылдық аймақтарды дамыту, туристік-рекреациялық нысандарды дамыту және т.б. шараларға негізделеді. Республиканың туристік имиджі стратегиясын құрудың басты факторы, алдымен, экономикалық өсім, саяси тұрақтылық және елдегі қауіпсіздік болып табылады. Сондай-ақ, елдің танымал тұрақты имиджін қалыптастыруда оның жеке даралығы, өзіндік брендінің болуы маңызды ролі атқарады. Осы ретте, британдық трансұлттық консалтингтік компания Brand Finance ұсынған халықаралық «100 ұлттық бренд рейтингінде» Қазақстан

тартымды имиджді қалыптастыру бойынша қарқынды дамушы үздік ондыққа енді. Ал, жалпы жүздікте ағымдағы жылы 52 орыннан 48 орынға көтерілді Бұл еліміздің халықаралық аренада жылдан жылға танымалдылығының көтеріліп келе жатқандығын көрсетеді. Аталған рейтинг инвестиция, туризм, өнім және адам капиталы сияқты экономиканың басты сегменттері бойынша бағаланады [3].

Қазақстанда рекреациялық ресурстарды тиімді пайдаланбауына кері әсерін тигізуші негізгі мәселелерді келесідей қарастыруға болады:

- жоғары баға;
- білікті кадрлар жетіспеушілігі;
- виза дайындау кедергілері;
- транспорттық инфрақұрылым;
- қоғамдық тамақтандыру орындарының сапа мәселесі;
- туристік фирмалардың мамандандырылуы;
- рекреациялық ресурстардың барланбауы мен аймақтық туризмді дамытуға құлықсыздық;
- арнайы туризм түрлерінің дамымауы;
- рекреациялық табиғи және тарихи ресурстардың қорғалмауы;
- ақпараттық кедергі;
- көше тазалығы және т.б.

Кез келген мемлекетте «турист-турфирма», «турист-мемлекет», «мемлекет-турфирма» арасындағы үшжақты қарым-қатынас саланың орнықты дамуын жүзеге асырады. Халықаралық нарықта жоғары дамыған кез келген шет елдік тәжірибе көрсеткендей, туризмді дамытудағы мәселелер тікелей мемлекеттің араласуы мен қолдауы арқылы ғана нәтижелі болады. Жеке кәсіпкерлік орта курорттық, қонақ үйлік және т.б. туристік кәсіпорындар мен туризм инфрақұрылымының негізгі элементтеріне келетін ірі инвестицияларды ешқашан жаба алмайды. Барлық күшті туристік державаларда министрліктерге бағынатын ұлттық туризмді дамыту бағдарламаларын жүзеге асырумен айналысатын ұйымдар бар, олар әр елде әр түрлі аталады, мысалы: Ұлыбританияда – BTA (British Tourist Authority), Ирландияда – Irish, Испанияда – Turespana, Италияда – ENIT, Норвегияда – NORTRA және т.б.

Аталған ұйымдар елді туристік тұрғыдан шет елдерде таныстыру жұмыстарын жүргізеді, тартымды туристік бағдарламалар ұйымдастырып, туристік ағындарды ақпаратпен қамтамасыз етеді. Сондықтан аталған шет ел тәжірибесін біздің елімізге де енгізуді ұйымдастыру туристік орталықтарды дамыту мәселелерін шешуде өзекті болып табылады. Тиімді ақпараттық туристік орта қалыптастыру байыпты назар аударуды қажет етеді, себебі ол туристік орталықты танытатын, туристердің қызығушылығына себеп болатын басты құрал. Ол үшін келесі шараларды жүзеге асыру қажетті болып табылады:

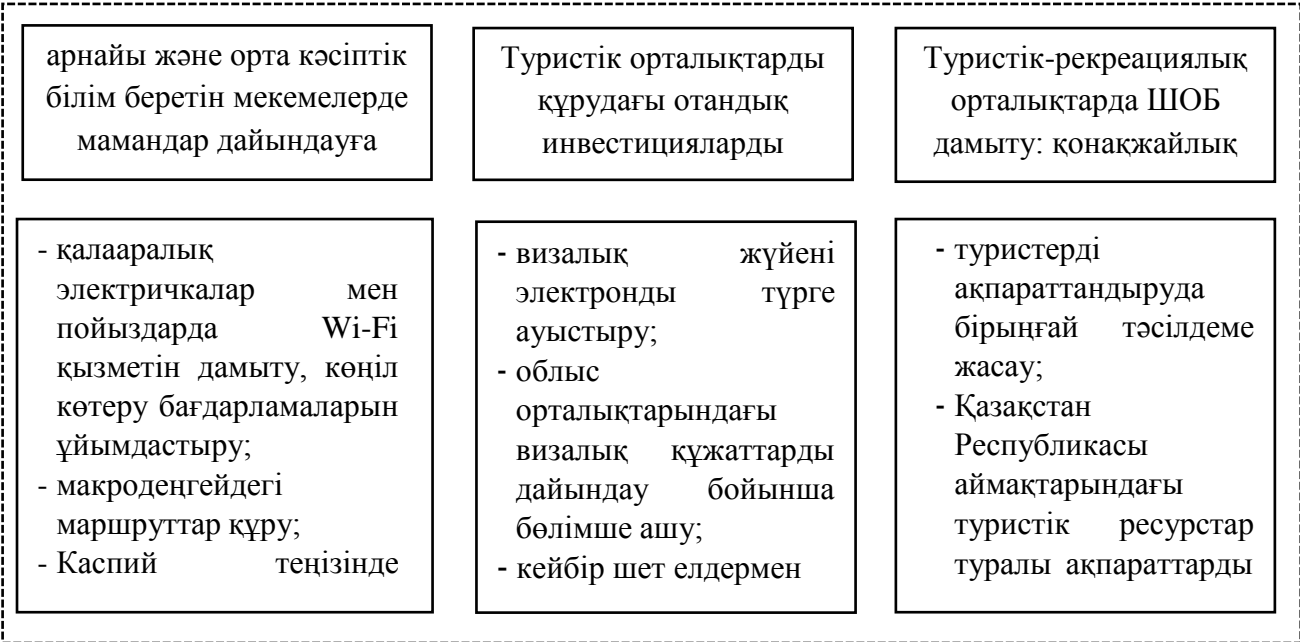
Біріншіден, туристерді ақпараттандыруда бірыңғай тәсілдеме жасау, ол келесілерді өзіне қосу қажет: турды қалыптастыру ережелері, орналастыру, жеткізу, ағымдық жаңарту, туристік қызметтерді минимальді ақпараттық алып жүрулер жинақтарының тізімі;

Екіншіден, бірыңғай сәйкестендірілген туристік навигацияларды көшелерде, туристік нысан болып табылатын ғимараттарда, көлік құралдары мен жол тораптарында орнату, сондай-ақ электрондық карталарды жетілдіру, арнайы туристік орталықтарға арнап мобильдік карталар ұйымдастыру;

Рекреациялық ресурстарды тиімді ұйымдастыруда

Мәселелерді шешу жолдары

- жаңа орталықтарды құру;
- туристік қызметтердің бәсекеге қабілеттілігі;
- сапаны жоғарылату;
- сұраныстың артуы;
- қызмет санының өсуі;
- аймақтың экономикалық дамуы;
- жергілікті тұрғындардың әлеуметтік әлеуеті;

Үшіншіден, Қазақстан Республикасы аймақтарындағы туристік ресурстар туралы ақпараттарды жинау, талдау және бағалау, орталықтандырылған сақтау жұмыстарын жүзеге асыру, сондай-ақ бұрыннан бар мәліметтерді жүйелеп енгізу. Орындалған жұмыстарды мәтін, мультимедиа, фото, видео, аудиоматериал және бағдарламық өнім ретінде ұсыну. Жиналған мәліметтер негізінде жасалған деректі фильмдер мен жарнамалық роликтерді халықаралық телевизиялық арналарда жариялауға жағдай жасау;

Төртіншіден, туристік ресурстар туралы жеткіліксіз ақпараттық мәліметтерді шет тілдерінде қайта жарыққа шығару және оларды ел шекарасынан тыс тарату шараларын ұйымдастыру, мұндай баспа өнімдері түрлі түсті, әр түрлі еліміздің туристік орталықтарының суреттерімен безендіріліп, қызықты болуы керек, яғни олар шетелдік туристердің қызығушылығын оята алуы қажет;

Бесіншіден, Қазақстан туризмі туралы сұрақтарға жауап беретін туристік Интернет-ресурстарға тексеру жұмыстарын жүргізу, олардың отандық туристік өнімді жылжытуға қосып жатқан үлестерінің тиімділігін бағалау; ақпараттық-сервистік мультимедиялық орталықтандырылған Интернет-ресурс «Ұлттық туристік портал» құру, ол ішкі және кіру туризміне қатысты бұқаралық ақпарат құралдарының қызметтерін, туристік қызметтерді брондау жүйелерін, ақпараттық мәліметтер мұрағатын, әлеуметтік желілерді (facebook, Instagram, vk және т.б.), мониторинг құралдарын, көрсетілетін туристік қызметтерге деген сұраныс пен олардың сапасы туралы алған әсерлер туралы туристердің пікірлерін біріктіруі қажет. Сондай-ақ әуесқой фотографиялардың елдегі табиғи, тарихи орындар мен халық тұрмысын сипаттайтын жұмыстарын енгізу қажет.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының туристік саласын дамытудың 2023 жылға дейінгі тұжырымдамасын бекіту туралы // Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 30 маусымдағы № 406 қаулысы
2. Мемлекеттік бағдарлама «Цифрлік Қазақстан» // Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 12 желтоқсандағы № 827 қаулысы
3. Александрова А.Ю. Международный туризм. Учебник. М.: Аспект пресс. – 2012. – 470 б.

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ МАРКЕТИНГА В ТУРИЗМЕ

Төлеубаева З.Е.

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, г. Астана,
Республика Казахстан

E-mail: zarina10@gmail.com

Научный руководитель – Баймбетова А.Б. к.э.н., и.о. профессора

Менеджеру туристской компании необходимо своевременная, полезная и полная информация, которая позволит снизить риски и принятия управленческих решений. Данные, уменьшающие степень неопределенности и риска при разработке и принятии управленческих решений в маркетинге, формируют основу системы информационно-аналитического обеспечения маркетинговой деятельности компаний и представляют собой маркетинговую информацию.

Рынок маркетинговой информации предполагает поиск источников достоверных данных, наиболее полно отражающих реальные рыночные процессы. Информационные ресурсы разделяют по секторам информационного рынка и в каждом секторе определяют информацию, необходимую для маркетинговой деятельности туристской компаний. Принято выделять следующие информационные ресурсы: